

Ingen anade vad som skulle hända när demonstranterna kom fram till Lunde. Solen sken, det var helgdag och många tusen hade kommit till protestmötet i Frånö. 1

Folk var förbannade, på strejkbrytarna, på militären, på rökgranaterna som blivit kastade. När förhandlingarna drog ut på tiden började man gå mot Lunde. Det var en kollektiv yttring med standar, fanor och blåsorkester i täten.

Demonstranterna gick delvis på vägar som inte finns idag. Men avståndet är detsamma, fem kilometer mellan Frånö och Lunde. Så vad är meningen med att gå sträckan igen? Kanske för att komma ihåg att efter den 14 maj 1931 är Sverige inte samma land som innan.

Majken berättar: Det började på onsdagskvällen. Vi skulle till dansen på Godins loge i Grä mesta – Eira, Signe och jag. Vi for över med färjan. Men då vi kom till Strömnäs fick vi höra att det skulle komma ett militärtåg till Sprängsviken, och det skulle bli en massa folk där. Vi drog iväg dit i stället då, ville mest träffa pojkar. Vi var ju i dom åren. 2

Så kom tåget, ett mörkt tåg, som stanna på stationen i Sprängsviken. Det var massor med folk. Nån sa: Ska vi ta och storma det? Då sa en äldre farbror som stod där: Gör inte det. Det ska ni inte göra pojkar, ni vet inte vad som kan finnas inuti.

Emy berättar: Om de tre flickorna, tonåringar bara, som kommer fladdrande över till henne i Strömnäs-viken på Kristi Himmelsfärds dag, Eira, Majken och Signe. I blå kappor och hattar, med vita uppslag på ärmarna och vita bräm på hattarna. Det gick rykten om demonstrationståg, det var så mycket folk i rörelse. Det skulle bli kul att titta på! Och det var så vackert väder. 3

Flickorna gick. Efter en stund kom modern, tant Söderberg. Pratar en stund. Hon har kommit för att få sällskap. Vill ta sig en promenad till Lunde. Emy och hon tar också vägen upp mot berget. I skogen hör de skott. Tant Söderberg säger: Är det några festligheter på Sandö? Emy svarar: Nej mamma, det är det nog inte. Det är nog militären! Tant Söderberg: Eira!

På vägen möter de folk, som säger att flera människor är skjutna. Det ska vara en ung flicka bland dem. De möter allt fler människor på väg bort. Tätare på vägen, svårare att komma fram. Tant Söderberg blir allt oroligare. Emy talar lugnande. Båda skyndar på stegen. Vid en vägkant sitter Axel Rylander – farbror Axel – sammansjunken, ordlös. Emy förstår. 4

Maja minns en grammofonskiva. En ny, som de skaffat sig den våren, en tango. Eira tyckte mycket om den. Hon kom upp varje dag. Då lade de på skivan, hon och Maja dansade. Dagen före hade Eira också kommit. Men hon ville inte dansa. Bara lyssna. Sen sa hon: Är den inte vacker? Jag kunde aldrig spela den mer, säger Maja. Och hon ser ner i bordet.

Vi gick skogsvägen ner till Lunde, över berget. I Lunde stod det en ryttarpatrull på vägen, och vi pratade och skojade med pojkarna som satt på hästarna. Sen gick vi oppåt Folkets Hus, och då kom tåget. Det hördes, bortifrån. 5



ÅDALEN 31 - SKOTTEN SOM FÖRÄNDRADE SVERIGE

Den 14 maj 1931 inträffade en katastrof som kom att förändra Sverige i grunden. I samband med en långdragen arbetskonflikt tågade tusentals fredliga demonstranter från Frånö till Lunde i protest mot lönesänkningar och strejkbryteri. I Lunde möttes demonstranterna av beväpnad militär, som öppnade eld mot demonstrationståget. Fem personer dog för militärens kulor.

Händelserna fick långtgående konsekvenser och lade grunden till både lagändringar och det vi kallar den svenska modellen.

DEMONSTRATIONSVÄGEN FRÅNÖ TILL LUNDE

Vägen ringlar mellan järnvägen och Ångermanälven. Den går genom bostadsområden, skogspartier och längs åkermarker. Sträckan är cirka fem kilometer och skyltad med röda pilar och texten "14 maj 1931". Vid Frånö och Lunde Folkets hus samt vid tre platser längs vägen finns skyltar med karta och citat ur Birger Normans bok Ådalen 31. Delar av sträckan är grusad. Denna del av vägen underhålls inte vintertid.

I Lunde finns Lenny Clarhälls minnesmärke samt information om händelseförloppet. Vill du veta mer kan du göra en historisk rundtur på resoritidochrom.se

Grafisk Design Tor Westerlund
Konstnär Janne Björkman
Text och citat ur "Ådalen 31" av Birger Norman.

I Strömnäs togs det ikoniska fotografiet över demonstrationståget 14 maj 1931.

FRÅNÖ FOLKETS HUS

1

2

3

4

SVANÖ

STRÖMNÄSVIKEN

5

LUNDE FOLKETS HUS

